

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Irgalmas samaritanus.

Lukács ev. 10. 29—38.

Sebzett, kifosztott útas holtelevenen
Fekszik a jérikói útfélen.
Arra visz útja el egy szent papot,
S elkerüli, kit minden elhagyott.
Hasonló mód tesz a lévita is,
Kit a pap után útja arra visz:
Az égre kiáltó, vérező sebek
Beszédét szívök nem érti meg.

Jő végül egy samáriai,
Kit lenéznek Izráel fiai,
Ki mikor arra helyre juta,
Szíve megindula.

Hogy mit tett tovább, — tudva jól,
A hogy a példázat róla szól;
De én mindég csak eddig olvasom;
A többit, ha
Nem is vón megírva,
Ugy is tudom:
Mind szép, nemes tett
Hű gondoskodása,
De mindnél szebb
Szíve megindulása.

Körösladány.

TÓTH JÓZSEF.

György Endre egyházmegyei gondnok beszéde, melylyel a máramaros ugocsai egyházmegye 1908-ik évi tavaszi közgyűlését megnyitotta.

Szivesen üdvözlöm a nagytiszt. egyházmegyei közgyűlés minden tagját.

Legközelebb mult összejövetelünk óta két olyan haláleset történt, a mely bennünket közelebről érdekel s fájdalmasan érint.

Egyik halottunk a szigeti Lyceum érdemes volt tanára Melegh Gyula, a ki tanári működését lelkeszi munkával cserélte fel, a ki filozófikus gondolkozásával, nagy humanizmusával, becsületes őszinteségével mindnyájunk szeretetét és becsülését érdemelte ki. Másik a szomszéd beregi egyházmegye hűséges gondnoka Uray Imre, ki iránt mi minden körülmények között nyugodt bizalommal voltunk, mert ismertük és tudtuk őszinteségét, tiszta törekvéseit, hazája és egyháza iránti ragaszkodását. Legyen áldott mindkettőjüknek emlékezete.

Egyházunk általános életét talán felesleges is most részleteznem. Köztudomásu, hogy mélyreható átváltozások vannak folyamatban, melyek lelkeszi és tanári karunk életében új aerát nyitnak.

Tanítói fizetésrendezési törvény, lelkeszi nyugdíj intézetet létesíteni szándékozó zsinati törvények.

Végül az adóreform, mely az adóterhek csökkentését idézi elő s mely a hívek érdeklődésének központjában áll: mindezek most állanak a végrehajtás előtt, az előkészítő intézkedések stádiumában.

Nem lehet tagadni, hogy bizonyos nyugtalanság és ingerültség érezhető az egész vonalon. Ez izgatottság érthető, hiszen új talajra megyünk át s új intézményeket kell teremtenünk és így még az ingerültség is megmagyarázható.

Lehet elmélnünk a felett, hogy vajjon helyes volt-e a régi állapot, mikor egyházunk az állammal szemben teljes önállóságát iparkodott fentartani akárcsak az angliai és amerikai u. n. „szabad egyházak“ avagy helyes-e a mostani irány, mely az állam és az egyház között szoros kapcsolatot létesít, a mi viszont az egyház belső erejét mindenesetre gyöngíti?! Lehet e felett, ismétlem elméletileg vitatkozni és a két irány között parallelát vonni, de gyakorlatilag már el van döntve a problema. A keresztuton túl vagyunk.

Az átalakulás, a tisztán a hívek akaratán függő egyháztól, az államsegélyre egyre fokozot-

tabb mértékben ráutalt és igényt tartó egyházra, törvényhozásilag már be van fejezve.

Szerencsétlenségre ez az átalakulás a veszélyek magvát hordja magával, felkelti az ujhoz való hozzáalakulás kényelmetlen érzését annál inkább, mert időbelileg összeesik ez azon óriási politikai átalakulással, mely közelebről hazánkban van folyamatban s mint szintén azon nagy kérdésekkel, melyek minden ország társadalmi életében s így hazánkban is felszínre jutottak s melyek a társadalmi, politikai és közgazdasági erőknél teljesen új elosztását idézik elő.

Én azt hiszem, nagyon hasonlítható e mai generáció helyzete azon lakó helyzetéhez, ki régi házáat már elhagyta, de még az újban nem helyezkedett el.

Az egész világ társadalmi intézményei a demokratikus átalakulás kellő közepében vannak, mely állapotnak horderejét és végső alakulását még ma belátni sem tudjuk s higgadtan megbirálni azt a legjobb elmék sem képesek.

Hazánkban ezen társadalmi ellentétek mellett a régi világ összeroncsolt romjaiból nem tud ki fele alakulni az új világ. Egymással szemközt álló nézetek akarják a vezérszerepet magukhoz ragadni a legsötétebb reakciótól a legszélsőbb radikálizmusig; a legféltelenebb egyéni szabadságtól a legkompaktabb collectivizmusig. Minden irány fenhargon követeli érvényesülését.

Sőt ez ellentét egyházunkban is meg van.

Az autonómiaért viaskodó állandó küzdelem folyik, szemben áll az államsegítség egész vonalon való igénybevételének érvényesítésével és az igények folytonos fejlődésével szemben, melyhez már a hívők áldozatkészsége, mint kizárólagos forrás a kielégítésre, teljesen elégtelen.

Ez átalakulás, melynek leginkább mi vagyunk kitéve, érezteti hatását természetesen reánk, úgy is mint emberekre, úgy is mint hazafiakra s úgyis mint protestánsokra s valóban mi egyformán érezzük a régihez való ragaszkodás érzését és az ujhoz alakulás szükségességét.

Egy kép áll előttem.

Óriási kohóban beöntött nyers anyag törmelék várja alakba öntését. Befütik a kazánt, az ércző megolvad s a tüzfolyó várja, hogy hozzák a formát, melybe beöntve határozott alakot vegyen föl s ugyszilárduljon meg. A kemencét megnyitják s a szikrák sísteregve pattognak szét ellentétes irányokba, mintha csak a szét-huzás ördöge kergetné őket s mintha egymást ingerelni, bosszantani akarnák, a láva tömeg

azonban a kevés szétporló szikrával nem törődve, halad a maga kiszabott útján a rendelkezését jelző formába, hol a megszábot alak felvételét a külső pörölyözés ereje segíti elő.

Fájdalom nincs kétség az iránt, hogy pörölycsapásokban bőven lesz részünk. A döntő pillanatok közel állanak. Minden jel oda mutat, hogy pöröly csapások nélkül e küzdelmen mi sem fogunk átmenni. A kérdés az, hogy mekkora bennünk az összehúzó erő!? Összekapcsol-e eléggé bennünket hazánkhoz, jogainkhoz és irányzatunkhoz való erős ragaszkodás? Avagy szétkovácsol a pörölycsapás s mi apró szilánkokra porlunk szét!!

Remélem, hogy e küzdelmet is átéljük és a jövő korszak felé, melynek, mint irányynak mindnyájan nyugodtan nézünk elébe, bátran haladunk. S az átalakulás nagy fájdalmai között nem feledkezünk meg a régi ideálról s a kor kohójából ismét csak egységes magyar nemzeti alapon álló, autonómikus magyar református egyházként kerülünk ki.

Ebben a reményben vagyok én s ily jó reménységgel nyitom meg mai tanácskozásunkat is.

Az iskola és az élet.

Nagy közbenvetés vagy a kettő között, olyan nagy legalább, mint Lázár és a gazdag között. A tudás tele asztaláról alig hull az életnek egy két morzsa szem s a kevély iskolai tudománnyal az ember az életben csak gyötrettetik.

Ime a nyomoruság mind a két részre. Az iskolában a tulhalmozott tudás, mely szellemi csömört okoz s megrontja az embert. Az életben pedig a felhasználható ismeretek nagy fogyatkozása, s e miatt a sötétben való botorkálás.

„Eljő az idő a mikor az iskolai padokat mint a kinzó eszközöket a muzeumokban fogják mutogatni.“

Eljő, én is hiszem, de ma még nem bízhatjuk a tanulást és a művelődést a társadalomra és az iskolákat nem nélkülözhetjük.

De hol van az megírva, ha a szabadság gondolata a tanügy terén nem érvényesülhet, hogy a mi iskoláink az élettel nem törődő, ember ellenes intézmények legyenek s hogy köztük és a társadalom között ne legyen csak annyi összeköttetés, a mi a bizonyítványok

felmutatásához szükséges? És pedig akarva, nem akarva, mégis ebbe az irányba evezünk.

Az iskolák és az élet között nagy közbenvetés vagy.

A gimnáziumok a két fő classicus tárggyal s az ezek körül felépített skolasztikus rendszerrel csak a Krisztus előtti világot látják és látatják.

Ezt is meg kellett látni s az iskolákban is tanítani akkor, midőn a középkor végén tudatára ébredt a világ ember voltának s zárdai keresztyéniséggel megszakított egyetemes életfolyamat újra kezdetét vette.

A reneszánsz idején valóságos pogány világot élt az emberiség. A görög-latin nyelv tudása, irodalmának ismerete nélkül műveltnek senki nem volt nevezhető. Természetes, ha ehhez a körülményhez az iskola is hozzá simult. De világossá lett az is, hogy azon eredmények nélkül, a melyekre a régi eljutottak nem lehet tovább építeni az emberi haladás nagy templomát. A reformáció elején a reneszánsz végén a klasszikus írók adatai, vizsgálatai jóformán az egyetlen létező adat, ösmeret volt a külső és belső világ megismerhetésére nézve. Olyan szenzációs dolgok voltak azok a középkorra, mint Darwin vagy Häckel dolgai reánk nézve.

A reformáció tehát helyesen tette, ha a classicusokat felkarolta, mi azonban tévedünk, midőn az egész teremtett világból ma sem akarunk többet látni s többet tudni, mint a mit a régi tudtak s különösen, hogy az a mód, a melylyel tanítunk s az is a mit azonfelül tanítunk, egyenesen elzár a bennünk s körülünk lüktető élettől, a nagy természettől és az emberi világtól. Midás kezében minden aranyvá lett, a mi kezünkben muzeumi lommá, ásatag régiséggé, csontvázzá válik minden tudás.

Hiába az iskola és az élet között nagy közbenvetés vagy.

És ennek a nagy közbenvetésnek mégsem az iskola az oka, hanem az alig fejledező élet, az elzsirosodás vagy a szervi fogyatkozás miatt gyengén lüktető társadalmi gépezet.

Nálunk nincs még benső műveltség és az iránt való kereslet. Mint a vadember a civilizáció rongyait, mi is úgy hurcoljuk s mutogatjuk különböző bizonyítványainkat.

Azután irtózunk a reformoktól. Félünk a sötétbe való ugrástól s nagy nálunk a vaskalap hatalma.

Ezzel a vaskalappal ütötték agyon az

egyetemes tanügyi bizottságban a mezőturi főgimnázium azon előterjesztését, hogy a tanítás Turon egyfolytában történjék.

Egyfolytában! ez szülőkre, tanárookra és a szegény tanulóokra is könnyebbséget jelentene. Turon a többi iskola és a társadalom is mind délelőtti foglalkozásra van berendezve. Így ásta ki medrét az élet. Az élet? De az iskola és az élet között nagy közbenvetés van. Ezt a közbenvetést nem célja a mi intézményeinknek nagyobbá tenni, ellenkezőleg, ha valahol, nálunk kellene egy okos tanügyi reformot kezdeményezni. Olyat, hogy a tudás telt asztaláról ne csak morzsákat kapjunk s a bizonyítványok miatt az iskolában, életben ne csak folyvást gyöttrődjünk és gyöttréssünk.

DR. FERENCZY GYULA.

Szekularizáció.

I.

Minden kornak megvannak a maga irányító eszméi, melyek akaratlanul is magokkal ragadják a gondolkodó elméket. A történelem, az élet eme nagy tanító mestere igazolja ezt. Akár vallási, akár politikai, vagy társadalmi mozgalmak, midőn felszínre vetődtek, feltartóztatlanul sietnek a megvalósulás útján céljok felé. Az emberi fanatizmus és nyers erőszak — ideig, óráig — visszaverheti ugyan előnyomulásokban ez eszméket, de végre is megvalósulást nyernek, mert a *köz-tudatba* annyira beékelődtek, hogy azokat onnan többé eltávolítani erőszakosan sem lehet.

A közvéleményben ilyen hatalmas erővel foglalt ma már helyet egész európa szerte az a korszak alkotó kérdés, melylyel jelen közleményünk rövid vonásokban s történelmi adatokra támaszkodva, foglalkozik. Hazánkban sem új dolog már ennek felszínre hozatala! S az igazi, hamisítatlan liberalizmus követelménye az, hogy az állam azokat az egyházi javakat, melyeket egykor tulbőkezőséggel, de bizonyos kötelezettségeknek teljesítése mellett, egyes kiváltságos egyházaknak adományozott, most már, miután eredeti céljok és rendeltetésöktől nagyobb részben elvonattak, bármikor visszavehesse e javakat. Ez olyan természetszerű dolog, mely az adományok jogi fogalmából is önként folyik. S esodálatos, sőt elszomorító dolog, hogy éppen nagyjainkban a XX. század hajnalán, még köztünk protestánsok közt is akadnak egyesek, a kik pedig a liberalizmus zászlóvivőinek gondolják magokat, de a kik e kérdésnek még csak akadémikus alakban való tárgyalásától is fáznak. Leghatalmasabb s legégetőbb szükségét pótló egyházi

társulatunknak az O. R. L. E.-nek ilyen irányban megindult törekvése felett nem csak a hazai klerikális sajtó fujt hatalmas riadót, de ugyancsak hullott a kárhözváltás jupiteri mennyköve e derék egyesületre némely világi nagyjaink ajkáról is. Mindhiába . . . hasztalan! A századok nyomása alatt szabadabb légkörbe jutott protestáns egyház nem fogja feladni a reményt, hogy az 1848. XX. t.-cikknek testet kell öltetni s az államnak *minden* törvényesen bevett vallásfelekezettel egyenlő arányban kell segíyezni, ha másként nem teheti, az állami eredetű javak sekularizálásával is. Nem is olyan nagyon messzire lehet az a kor, amidőn az időknek eme teljessége közzénk is elérkezik. Hiszen a mi a legkatholikusabb államokban minden nagyobb megrázózkodtatások nélkül megtörtént, miért ne valósulhatna meg nálunk is, ahol a magas klérus olyan rengeteg vagyon birtokában van, mely ma már merőben nem az adományozó célját szolgálja és a melynek holt kezében hagyása, nemzetgazdasági szempontból is, valószínűs bünt képez.

Minket semmi animozitás nem fog vezetni e kérdés elbírálásánál. Mi csakis a történelmi eseményekre támaszkodva fogunk ennek ismertetésébe bocsátkozni. S éppen e történelmi események alapján állítjuk azt, hogy a szekularizáció hazánkban is meg fog valósulni. Magának, annak a szükös anyagi viszonyok közt élő *alsóbb rendű papságnak* helyzete is, melynek nagyobb része éppen úgy küzd a paizsos férfiúval, mint éppen mi, — megköveteli ennek megvalósítását. A dúsgazdag főbb klérus nem nagyon törődik ugyan velök, de kell, hogy szívén hordja nehéz sorsukat az az állam, melynek ök is adófizető polgárai. Midőn a külföldi államokban az egyházi javak elvétele megvalósult, mindenütt ezeknek a szegény papoknak segíyezése képezte — **első sorban** — az államok főgondját.

Hogy ez valóban így történt, sorra vesszük e rövid közleményben a három legkatholikusabb európai államban a szekularizáció végrehajtását, megvilágítva főbb vonásaiban azt.

A róm. kath. történetirők majdnem egyértelemmel hangoztatják, hogy a pápás egyház javainak elvételére a francia forradalom tanította meg Európa államférfiait. Ez azonban valószínűs elferditése a történelmi tényeknek. Egy, az államok belbékéjére felette veszedelmes társaságnak: a jezsuitáknak XVIII. századi szereplése okozta azt, hogy ezeket javaiktól megfosztva, számüzze őket és lehetetlenné tegye, itt és ott, további káros működésöket. Maga tehát ez a nagy befolyás a papi testületnek káros és veszedelmes működése kényszerítette rá az államokat arra, hogy javaikat konfiskálja. Arra azonban mindenütt figyeltek az államférfiak, hogy még e társulatnak jogszerűen elkobzott javait sem fordították másra, mint: kulturális és humanitárius célokra.

(Folyt. köv.)

dr. Márk Ferencz.

Az egyfolytában való tanításról.

A mezőturi ref. főgymn. igazgatótanácsa kérvénnyel fordult egyházkerületi közgyűlésükhöz, amelyben biológiai, didaktikai, pénzügyi okokra és a helyi viszonyokra hivatkozva engedélyt kért arra, hogy a ref. főgymnáziumban jövő isk. évtől kezdve a délelőtti lecke-rendszert alkalmazhassa, vagyis hogy a tanórák d. e. 8-tól d. u. 1-ig tartassanak, a délutánok szabadon maradjanak.

Kérvényéhez csatolja a ténárkarnak e tárgyban tartott módszeres értekezletéről felvett jegyzőkönyvét egész terjedelmében.

Tekintettel a kérdés nagy fontosságára helyet kérek e b. lap hasábjain tanárkarunk véleményének kivonatos közlésére, hogy a közgyűlés minden tagja megismerhesse ügyünket indokaival együtt.

Íme a jegyzőkönyv lényegesebb részei:

Igazgató jelenti, hogy a főgymnáziumi igazgatótanács tekintettel arra a körülményre, hogy városunk intelligenciájának munkabeosztása az utóbbi években jelentékenyen megváltozott, minek folytán a közönség mind erősebben sürgeti a főgymnázium jelenlegi hagyományos órabeosztásának megváltoztatását, felhívta a tanárkart, tegye tanulmány tárgyává, mi módon lehetne a főgymnáziumban az osztatlan tanítást rendszeresíteni s így a főgymnázium munkabeosztását a városi viszonyokkal összhangzásba hozni s hogy tanulmányainak eredményéről tegyen véleményes javaslatot. Igazgató erre felkérte Fejér Lajos kartársat, mint a ki ezzel a kérdéssel már régóta behatóan foglalkozott, hogy tanulmányának eredményét foglalja össze és egy módszeres értekezleten adja elő. Fejér Lajos ez összefoglalással elkészült s igazgató felkéri, olvassa fel.

Fejér Lajos tanulmányának eredményét a következőkben adja elő:

„A kérdést több szempontból lehet vizsgálat tárgyává tenni: a szülő, a tanuló, a tanár, az iskola szempontjából; de legfontosabb a tanuló érdeke. A tanuló ifjúság a nemzet virága, reménye. Közömbös lehet-e a haza szempontjából, hogy az az ifjúság erőteljes, ép, egészséges, vagy pedig gyenge, vézna, hajlott gerincű, vértelen, ideges legyen? Fel lehetne ementeni az iskolát a vád alól, hogy az ifjúság testi és lelki elsatnyulását összetett kezekkel nézte, holott esetleg lett volna alkalma helyesebb munkabeosztással a rombolást megállítani?

A modern pedagógus felelete határozottan az, hogy a helyesebben beosztott munka a mellett, hogy nem terheli meg annyira tanulót, lehetővé teszi a szünetek, tehát a pihenés felüdítő hatását s alkalmasabbá a szervezetet újabb munka teljesítésére. Bizonyára nem szereplési viszketeg hajtotta azokat a nagynevű kül- és

belföldi tudósokat, ki az iskola hagyományos munkarendje ellen sikra szállottak, hanem egyes-egyedül az a gondolat, hogy a nemzet jövőjét biztosítjuk avval, ha a jeles tanuló ifjúság testi és szellemi erejét óvjuk. Ők nem jelszavakkal dolgoznak, hanem számokkal, a melyek kétségbevonhatatlanul mutatják nekünk a különböző rendszereknek a tanuló szervezetére való hatását.

Legfontosabb tehát a tanuló érdeke. De vannak más érvek is, a melyek a délutáni tanítás ellen szólnak. Négy csoportba oszthatók az érvek: 1. egészségi és élettani, 2. tanulási és erkölcsi, 3. társadalmi, 4. pénzügyi és gazdasági érvek.

1. Egészségi és élettani érvek. Legsúlyosabb az az állítás, hogy 2—3 órai szünet egyáltalában nem elég a délelőtti fáradság kiegyenlítésére. Az étkezéssel járó emésztés miatt az agyat relativ vértelenségi állapotban hívják fel újabb munkára. Ez az idegrendszert megtámadja. Az agy működése lassabb és gyengébb lesz, a mirigyek is fáradtak. Az agy általában az idegrendszer fáradt voltának vannak ugyan külső, elég könnyen észrevehető nyilvánulásai, a melyek minden figyelmes szemlélő előtt feltűnnek, de normalis viszonyok között nem volna szabad ennyire jutni a dolognak. Másrészt azonban csalogka dolog volna azt hinni, hogy ha a fáradságnak nincsenek külső jelei (bágyadt tekintet, levertség, izzadás,) akkor minden jól van. Nagynevű tudósok, első sorban külföldiek, mint Tissie francia, Moos olasz, Griesbach, Wagner, Richter, Schiller és más német tudósok, Magyarországon pedig pl. Rajtsics Lajos besztercebányai megyei főorvos, Ranschburgh Pál és más hirneves orvosok különféle mérő eszközökkel kimutatták, hogy a szervezet a munkában mindenkor kifárad s a fáradságnak az a foka mérhető sokféleképpen, így pl. a bőr érzékenységevel az ujj izmainak ellenállási képességével, az érverés szabályosságával, ill. a normálistól való eltérésevel, a vérnyomás nagyságával stb. Ez említett tudósoknak s tanárkarunk egyik tagjának mérései mind azt bizonyítják, hogy 2 sőt 3 órás déli szünet sem elegendő arra, hogy a délelőtti tanítás által okozott fáradságot kiegyenlítse. Ennélfogva a tanulóknak d. u. sokkal kedvezőtlenebb viszonyok közt kell dolgozniok s vagy jobban megerőltetik magukat a szottnál vagy kisebb eredményt érnek el. Előbbi esetben szervezetük, utóbbi esetben tudásuk szenved rövidséget.

Látható továbbá e mérésekből, hogy a nehezebb tárgyak, pl. mértan, latin, természettan nagyobb kimerültséget okoznak, mint pl. a természetrajz, vallás földrajz. Magyarországon Dr. Rajtsics Lajos mérései érdemelnek nagy figyelmet, melyeket ő először az „Egészség” c. folyóiratban, majd külön könyvben is közzétett. („Tanuló ifjúságunk szellemi túlterhelése Bpest

1903.) Kétféle mérést alkalmazott. Egyiket a Griesbach-féle aesthesiometerrel, másikat a Gärtner-féle tonometerrel. Az aesthesiometer tulajdonkép egy körző, melynek két hegyét a bőrhöz tartják. Az érzékenység fokául az a távolság szolgál, a mely a körző két hegye közt van abban a pillanatban, mikor a medium nem egy, hanem két pontban érez ingert. Két ily pont egy kis kört határoz meg, a melyet érzési körnek mondunk. Minél nagyobb az érzéskör, annál fáradtabb a szervezet. A tonometer a vérnyomás nagyságát mutatja. Mindkét mérés világosan mutatja az osztott tanítással járó nagyobb elfáradást. Könyvének 38 lapján közöl pl. egy táblázatot a besztecebányai ág. hitv. ev. algymnázium III. osztályának 5 tanulójáról. A tanulók száma abban az osztályban 28 volt, heti óra 28, naponkénti iskolai oktatás 4—6 óra, házi tanulási idő átlag 3 óra.

Ez osztály 5 tanulóján, hétfőn eszközölt mérsék alapján volt a bőrérzés (aesthesiometerrel) és vérnyomás (tonometerrel mérve) középértéke:

reggeli oktatás előtt aesth.	14.8 mm.	ton.	69 mm.	
első reggeli óra után	16.8	"	97	(hittan u.)
második	17.2	"	89	(latin ")
harmadik	17.4	"	93	(magy. ")
negyedik	12.8	"	87	(tört. ")
déli szünet után	16.8	"	88.4	
délutáni első óra után	17.8	"	97	(ném. ")
" második	18	"	93	(tört. ")

Ezek a számok maguktól beszélnek. A negyedik óra d. e. inkább pihenő volt három nehezebb óra után s mégis a délutáni tanítás előtt eszközölt mérés kedvezőtlen eredményt mutat. Oka délutáni tárgyakra való kimerülés, a mely az amugy is rövid két órás szünetet teljesen felemésztette. A helyzet természetesen csak romlik s valamennyi tanuló erősen kifáradva hagyja el az iskolát.

Ranschburg Pál ideg orvos szerint is a délelőtti tanítás fárasztó hatásának teljes megszűnéséhez több órai pihenésre van szükség. A déli főétkezés s az azt követő emésztés annyi munkát követel a szervezettől, hogy a kora délutáni órákban a tanítás sikere kérdésessé válik. A késő délután kezdődő oktatás pedig mesterséges világitásra szorulna. A hosszabb szünet mellett szól az is, hogy több idő jut házi munkálatra, egyéb művelődés, szórakozás, pihenés számára. Ezzel más gyakorlati előnyök is járnak. Sok tanulónak nem kellene hosszú utat kétszernél többször megtenni, az intézet szellőztetése intenzivebb lehet stb.

Helyén való itt megemlíteni, hogy városunkban számos tanuló van, a kik az iskolától 1 Km.-nél jóval messzebb laknak, sőt több van, a ki még 2 Km.-nél is messzebről jár le. Ezek nagyrésze rengeteg időt ve-

szít el az ide-oda járkálással. Néhány meg szomszédos állomásról jár be.

Ez utóbbiak, valamint rossz időben a nagyobb távolságba lakók is, nem tudnak téiben hazamenni s így meg vannak fosztva állandóan a meleg ebédétől. Ugy hogy jelenleg 45 olyan tanuló van, akik részint vidékről, részint az újvárosról, vagy a tulszegről vagy a vasut környékéről járnak le tetemes idővesztéssel és rossz időjárás esetén egészségük kockáztatásával. Másutt is, nálunk is észlelhető a mulasztások nagyobb száma olyan intézetekkel szemben a melyekben osztatlan tanítás van. A betegségek száma is nagyobb osztott tanítás mellett, mint különben s feltűnő éppen nálunk, hogy a mulasztó növendékek száma délután nagyobb, mint délelőtt.

De ha valamennyi tanuló közel laknék is az iskolához, nem szabadulna meg a tanuló a délutáni oktatás okozta egészségtelen állapottól, mert a délutáni tárgyakra való készülés épen azt a szervet veszi legjobban igénybe, a mely az embernek legdrágább kincse, a szemet. Minden szellemi munkához szükséges, hogy az agy eléggé el legyen látva vérrel s ha nincs meg a kellő vérbőség, csak természetes a fokozott kifáradás. Az emésztési idő alatt pedig az agy aránylag vérszegény. Ennek hatása szembetűnő a szemnél. Normann lipesei tanár pl. tapasztalta, hogy míg másnemű betegségek száma délutáni tanítás mellett mintegy 50%-al kedvezőtlenebb mint osztatlan tanításnál, addig a közelítés gyakorisága osztott tanítás mellett 44%, osztatlan mellett csak 7—17%. Hogy itt a délelőtti világosabb órák is szerepet játszanak, természetes.

A délelőtti tanítás mellett szól a fűtés kérdése is. A mellett, hogy gazdaságosabb, sokkal jobban szabályozható, mint ha délután is van tanítás.

Még erősebb érv a világitás kérdése. Téli napokon legtöbb délutáni óra sötét, de különösen 3—4-ig alig van olyan óra, melyen a népes osztályokban a messzebb ülő tanulókat kellő figyelemmel lehetne tartani s ilyen osztálynak több mint $\frac{3}{4}$ -e egyáltalában nem látja a táblán az írást, sem az ablak felől nem kap annyi fényt, a mennyi az esetleg szükséges olvasáshoz kellene. Hogy ez a szemre mily káros és hogy ezen a bajon a mesterséges világitás épen nem segít, azt szükségtelen bővebben fejtegetni. Számos tanuló veszíti így el idő előtt szemének erejét, jövő szellemi munkájának legfontosabb alapját.

2. Ezzel szemben a délelőtti, akár 5 órás tanítás mellett is, feltéve, hogy az órabeosztás helyes, a tanulószág kifáradása, a mint ezt szintén kétségtelen hiteltelű mérések igazolják, általában kisebb. Tanulás és erkölcs tekintetében a következő érveket hozhatjuk fel az osztatlan tanítás mellett, illetőleg az osztott tanítás ellen.

a) A tanítás sokkal eredményesebb, a növendék sokkal könnyebben tanul. Nem állja meg helyét az az ellenvetés, hogy 5 óra egymásután jobban kimeritené a tanulót, mintha az órák egy része délutánra marad. Ugyanis, ha az egyes tantárgyakat szemügyre vesszük, abból a szempontból, hogy melyik mennyire veszi igénybe a tanuló szellemi erejét, hamar meglátjuk, hogy míg némelyik rendkívüli figyelmet kíván, addig a másik tárgyánál fogva az emlékezetet nem terheli, sőt szórakoztató voltával a képzelemre felfrissítőleg hat. Külföldi első sorban német tudósok, ebből a szempontból is tettek kísérleteket s összeállították — hozzávetőleg —, hogy milyen sorrendben következzenek az egyes tantárgyak. Így Griesbach az érzéklő képesség fokozatos csökkenése szerint ily sorrendet állapított meg: Görög, latin, francia, angol, mértan, számtan, német, természettan, történelem, földrajz, természetrajz, vallás, rajz, írás. Wagner mérései megerősítik Mossonak és Griesbachnak a tornára vonatkozó tapasztalatait: fárasztó hatásra nézve a többivel egyenlő, sőt sokszor fárasztóbb. Helyes módszer azonban sokat enyhít a tantárgy nehézségein.

A tanórák helyes beosztása mellett nagyon enyhíti a 5 óra okozta fáradtságot az óráközi szünetek kellő mértéke. Kora reggeli órák után kevesebb, dél felé több szünet szükséges. Friedrich kísérleteiből kitűnik, hogy kellő szünetek eltüntetik a fáradás hatását. Az így okozott idővesztéséget és órarövidítést pótolja a szellemi munkabírás helyreállása. A nagytudomány Richter is azt tapasztalta, hogy kellő szünetekkel a 4-ik és 5-ik óra is tisztességes értékű s szerinte az 5 órás délelőtti tanítás ellen alapos ok nem hozható fel. Az meg egyenest általános tapasztalat, hogy a délutáni tanítás, kivált 2 órás szünet után ólomsúlylál nehezedik úgy a tanár, mint a tanuló kedélyére. Szencsére a természet a tanuló egészségét olyképp óvja hogy ellátja délutánra a figyelmetlenség biztosító szelejével.

b) Délután sokkal nehezebb a fegyelmezés. Ez természetes, mert a tantárgy iránti érdeklődés csökkenésével a figyelem nagyon szívesen fordul idegen tárgyak felé. Fegyelmi naplóink tulságos eseteket mutatnak fel e tekintetben.

c) Délután nincs idejük a tanulóknak készülni. Az pedig nyilvánvaló, hogy a délutáni órákra legtöbb diák nem készült elő előző este; így a déli szünet értéke nagyon is kérdéses.

d) Ha pedig a délután szabad, a tanuló könnyebben készülhet mindenre, mert munkáját jobban oszthatja be, idejét jobban használhatja ki.

e) Melléfgoglalkozásokat üzhetnek. (Magánórák, zene, nyelv, kézi munka.)

f) A mulasztás nem olyan gyakori.

g) A tornaórák köteles heti számban beoszthatók a nélkül, hogy naponként 5—6-ig lenne.

h) Hatalmas érv a délelőtti tanítás mellett az, hogy úgy külföldi, mint hazai tapasztalatok szerint jól bevált. Az egészségi állapotok általában jobbak s a tanuló munkabírásával a tanárok meg vannak elégedve.

Walter, löcsei reálisk. igazg. pl. németországi tanulmány utján tapasztalta, hogy a tanulók a 4 és 5 órán is elég figyelmesek és elevenek. Több igazgatótól étesült ott, hogy mikor egyes tárgyak délutánra kerülése folytán az osztatlan tanítás szenvedett, magok a szülők és tanulók tömegesen kérték az előbbi rend visszaállítását. Németországban már most is általánosnak mondható, nálunk is Bpsten és vidékén számos iskolánál ki van próbálva. Nem is kell messze mennünk: a helybeli f. leányiskolában már több éve gyakorlatban van és nincs ellene panasz.

3. Ámbár a tanulók érdeke mellett minden más érdek alárendelt fontosságu, mégis meg kell vizsgálnunk a társadalmi életből merithető érveket is.

Nálunk, Mezőturon a helyi viszonyok nemcsak indokolttá, hanem szükségessé teszik a hagyományos rend megváltoztatását. Fentebb említettük a tanulók lakásviszonyait. Nem kisebb fontosságu az, hogy a nyugodtan, izgalom nélkül elköltött ebéd egészségesebb, mint az ellenkező körülményektől zavart étkezés. Azután sok család van, a melyből felsőbb leányiskolai növendék is jár iskolába. Ilyen tanulónk, kinek vagy testvére, vagy rokona felsőbb leányiskolás, van 43. Ezeknél az ebéd ideje nem esik össze, mi a házi rendre zavarólag hat. Végül nem egy tanuló van, kinek atyja városi hivatalnok. Az ottani délelőttös (8-tól 2-ig) munkabeosztás mellett az ilyen tanuló délbén csak vasarnap látja atyját s így jóformán egész nap ki van vonva az atyai ellenőrzés hatása alól. De abban is kárt szenvednek, hogy a közös étkezés nevelő hatását elvesztik; hát még ha esztendő számra megvannak fosztva a meleg ebédétől, mint néhányan, a kikről fentebb szótunk.

De kívánatos a szabad délután a család szempontjából azért is, mert így a tanuló többet van otthon szülei körében s a szülők nyugodtabbak gyermekek erkölce felől; valamint azért, a tanulók apróbb szolgálatokban, így a kisebbek gondozásában, küldetésekben, házi teendőkbén jobban lehetnek szüleiknek segítségére a nélkül, hogy e miatt iskolai kötelességüket mulasztanák.

4. Nem kicsinylendő érv az sem, melyet pénzügyi szempontból nyerhetünk. Kevesebbe kerül az intézet fűtése, kedvezőbb a világítás a tanításra és a délutáni napvilág elegendő a takarításra. Kevesebb munkája van a szolgaszemélyzetnek s az intézet tisztántartása nem kerül annyiba. De kevesebb rongálás-

nak vannak kitéve azok az intézeti berendezések is.

Ezek az érvek azok, a melyek első sorban az orvosokat, utánuk a közönséget és pedagógusokat e reform. keresztülvitelének sürgetésére bírták. A szakvélemények sokaig ingadoztak, de a gyakorlat igazat adott Németország nagynevű orvosainak és tanárainak nemcsak ott, hanem hazánkban is. Griesbach, Wagner, Schiller, Friedrich, Richter munkássága már is megtermette gyümölcsét. Nálunk is nemcsak az orvosok vannak mellette, hanem számos pedagógus is. Kármán Mór szerint a délelőtt a kötött, a rendszerező, közös tevékenységé, a délután pedig a szabad, nevelő, egyéni foglalkoztatásé. Elmélyedés csak elkülönítve lehet.

Mindezek eredményeképp előadó indítványozza, hogy tanárkarunk az Igazgatótanácsnak az igazgató ur által fentemlített felhívásra abban az értelemben tegyen véleményes jelentést, hogy kívánatosnak tartja 1. a tanulónak érdekében élettani, egészségi, tanulmányi és erkölcsi szempontból. 2. a városunkban uralkodó viszonyok miatt; 3. pénzügyi tekintetből, az egyhuzamban való tanítást. A tanulók érdekéből kívánatos azért, mert két-három órai szünet nem oszlatja el a délelőtti tanítás okozta fáradságot. Az elfáradás délután gyorsabban következik be, mint délelőtt. Az üdülés ellenben sokkal egyenletesebb és tartósabb, ha az emésztési idő alatt a szellemi munka szünetel.

Az emésztés ugyanis éppen a tanítás vége felé, 4 óra tájt ér végett. Az emésztés tartama alatt beálló agyi vérpangás lehetetlenné teszi a tisztességes szellemi munkát, mivel álomosságot idéz elő. A figyelem ébrentartása is nagy erőfeszítésbe kerül, a mi az idegrendszer romlását sietteti. Későn sem lehet kezdeni délután a tanítást, mert akkor mesterséges világitásra szorulnánk s a tanulók sötétben járnának haza. A tanuló otthon fáradt idegekkel végzi tetemes szellemi munkáját. Így egész napra meg van fosztva a kellő üdüléstől és családi körtől. A pedagógiai tényezők tehát az osztatlan tanítás mellett szólnak. Ezeket támogatják a helyi viszonyok és pénzügyi szempontok is. Ez érvek mellett az ellenkező felfogás nem tud megállani s tanárkarunk, mely első sorban a tanulók érdekét keresi, jó lélekkel csak az osztatlan tanítást tudja ajánlani.

Tanárkarunk és igazgatótanácsunk ezt az előadói javaslatot egész terjedelmében egyhangulag magáévá tette s egyhangulag magáévá tette s egyhangulag fejezte ki azt a kívánságát, hogy a jövő iskolai évtől kezdve a délelőtti lekerendszer alkalmaztassék főgymnáziumunkban.

Szeretjük hinni, hogy egyházkerületi közgyűlésünk, méltányolva a felhozott biológiai, etikai, didaktikai, gazdasági okokat méltányolva a mi speciális helyi vi-

szonyainkat, teljesíteni fogja a mi egyhangulag megnyilatkozott kívánságunkat. Mert hát mi okon is tagadhatná azt meg?

Hogy az egyfolytában tartott 5 óra jobban kifárasztja az ifjúságot, mint a két órai megszakítással tartott 6—7 óra, azt állítani lehet, de bebizonyítani csak gondos megfigyelés és kísérletezés alapján lehetne, ha ugyan lehetne. Mi azonban elismert szaktekintélyek és a saját megfigyeléseink és méréseink alapján teljes meggyőződéssel állítjuk az ellenkezőt. A fáradtság mérések adatai megdönthetetlenül igazolják, hogy d. u. 2 órakor szellemileg ép oly fáradtan, sokszor még fáradtabban jön a tanuló iskolába, mint a hogy 11, vagy 12 órakor hazament. S ezt a délutánra való készülést és a folyamatban levő emésztés figyelembe vételével igen természetesnek kell találnunk. Ki vonhatja tehát kétségbe, hogy ezt a fáradt tanulót jobban kimeríti a délutáni két órás tanítás, mint a 12-től 1-ig való egy óra?

Ugy áll tehát a dolog, hogy a délelőtti rendszeren csak 8-tól 1-ig, tehát öt órán át, — a mai osztott tanítás pedig 8-tól 4-ig, sokszor 5-ig, tehát 8—9 órán át fárasztja a tanulót. És ennek a nyolc, kilenc órai fáradtsággal terhelt tanulónak kell még más napra 5—6 tárgyra elkészülni. Hogy ne lenne így idegessé, kora öreggé minden szorgalmas, jó tanuló?

Épen ezt a bajt akarjuk mi kisebbiteni a délelőtti lekerendszerrel. Mert ez ha kifárasztja is a tanulót, de legalább időt is biztosít neki az alapos pihenésre, s így egyik eszköze lesz a túlterhelés csökkentésének.

A mai rendszer mellett a vasárnapot kivéve nincs a tanulónak egyetlen szabad délutánja sem. A délelőtti rendszer mellett az I. IV. osztálynak minden rendes órája az ének és torna is elhelyezhető 8-tól 1-ig, az V—VI. osztálynak csak egy tornaórája, a VII—VIII. osztálynak mindössze két órája, az ének és torna marad délutánra. Ezek a rendkívüli tárgyakkal (zene énekar, francia, gyorsírás) együtt elhelyezhetők két délutánra, mondjuk szerdára és szombatra, úgy hogy még teljesen szabad délutánja marad minden tanulónak, még ha rendkívüli tárgyakat tanul is. Ki nem látja hát, hogy melyik rendszer mellett van a tanulónak több szabad ideje, több pihenése?

A helybeli állami felsőbb leányiskola 8 év óta a délelőtti rendszert alkalmazza közmegelegedésre, a városi hivatalok 8-tól 2-ig dolgoznak, a tanulók 18—20 százaléka 1—2 kilométer távolságból, sőt részben vonaton jár iskolába. Azt hiszem, ezek a helyi viszonyok is eléggé indokoltá teszik kívánságunkat. S ha még ehhez hozzá teszem, hogy a helybeli tanítató szülők szinte zaklatnak bennünket az egyfolytában tanítás be-

hozataláért, akkor igazán különös volna, ha valaki a helyi viszonyokra hivatkozva tagadná azt meg tőlünk.

Szóval: igazgatótanács, tanárkar, tanítató szülők, melegen óhajtják, helyi viszonyok indokolják, egész se-reg meg nem cáfolt biológiai, didaktikai stb. érv és kísérlet támogatja, károsnak, kockázattal járónak senki komolyan nem is állíthatja a délelőtti leckerendszert: bizalommal várjuk tehát a ker. közgyűlés döntését.

Mezőtur.

Borsos Károly
igazgató.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Nagy veszély** fenyegeti hazánkat mind a felekezeti viszonyosság, egyenlőség, mind a nemzeti szent tulajdon, mind a nemzetgazdasági és szociális érdekek tekintetében azon állítólagos törekvés részéről, hogy a katolikus autonómiairól szóló törvényjavaslattal kapcsolatosan — esetleg oly fogással, mint a szerzetes szakasz becsempészésekor történt — az állami adomány természetű katolikus egyházi jószágok örök tulajdonjoggal az autonómia kezébe adassanak. Tisztában vagyunk, hogy a nemzeti vagyon ezen egyoldalú felekezeti érdek szerinti megkárosítása mit jelent. Lehetetlenné tételét az 1848. XX. t. c.-ben foglalt viszonyosság és egyenlőség megvalósításának, óriási akadályát a nemzetgazdasági fejlődés természetes folyamatának, továbbá kiindulási pontját egy szociális forradalomnak, a mit ez a kihívás feltétlenül előidéz a maga rázkódtatásával, rombolásaival. Felkérünk tehát minden egyesületi tagot és általában minden olvasónkat, hogy kerületük országgyűlési képviselőjéhez haladéktalanul intézzenek levelet, szólítsák fel a hazafi lelkiismeretére való hathatós hivatkozással, hogy a fentebb jellemzett törekvést minden erejükkel visszaszorítani és megsemmisíteni legkomolyabb honatyai kötelességüknek tekintsék.

— **A nagybányai egyházmegye esperese és az Orle.** A nagybányai egyházmegye esperese nt. Széll György még a múlt őszi lelkészi értekezleten ellene nyilatkozott az Orle.-nek s meggátolta, hogy a kebli lelkészegyesület akkor mindjárt megalakuljon. Ez alkalommal Helmecz József megyei gondnok védel-

mezte meg vele szemben a lelkészek egyesületi jogát és szabadságát. Erre következett az a fordulat, hogy az egyházmegye összes lelkészei, kivéve két öreget, mind beléptek az Országos Lelkészegyesületbe és hogy magában ne maradjon belépett abba az esperes ur is. Hogy azonban sokáig a papjaival együtt ne legyen, a megyei gyűlés alkalmával tartott lelkészértekezleten ismét külön szakította magát azoktól és kivitte, hogy a nagybányai egyházmegyében a hozott határozatok ellenére a lelkészi testület meg nem alakult. Ezt a destruktív erőfeszítést nem kicsinyeljük és a mi fáradozásaink sikertelenségét is konstatáljuk. Még az esperes urat se hibáztatjuk. Ő kivéve az Orle.-be való belépését következetes volt, de hát az Orle. lelkes barátai, a mi atyánkfiai és testvéreink hol voltak és miért nem voltak épen ilyen következetesek?

— **Kérelem a népiskolai tanügy barátaihoz!** Presbiteri határozat folytán tisztelettel és bizalommal kérem azon nemeslelkű tanügyi barátokat, kik a ref. népiskolai szorgalmas tanulóknak, a közsvizsgákon jutalomkönyvekkel kitüntetését, mely célra egyházunk évi 200 koronát fordít, minél szélesebb körben lehetővé tenni óhajtják, hogy hálás köszönettel veendő könyv vagy pénzadományait, f. évi június hó 10. napjáig aláírottos (Kossuth u. 75.) eljuttatni kegyeskedjenek. Szele György ref. iskolaszéki elnök.

— **Pályázati hirdetés.** A máramarosszigeti ref. főgimnázium internátusban a következő 1908—9. isk. esztendőben 80 teljes ellátással, lakással s tanári felügyelettel egybekötött hely kerül betöltés alá. Ezen helyek részben ingyenesek, részben díjasak, t. i. évi 60, 100, 160, 200, 240, 320 koronások. A kit a jelzett helyek valamelyikére az Iskola Igazgató Tanácsa felvesz a tápdíjon kívül butordíj címen évi 10 kort., szolgatartási illeték címen évi 5 kort. és az iskolai tandíjat tartozik fizetni. Ha valaki kiváló előmenetelért tandíjmentességben részesül, mégis feltétlenül fizetni kell, ha új növendék évi 20 kort., ha régi 14 kort. E díjak év elején egyszerre fizetendők, havonkénti fizetésre engedélyt az Igazgató Tanács elnöke adhat. Az intézet növendékei szalmazsák kivételével, minden ágyneműt magok hoznak. Még pedig: párna 1, paplan 1, ágylepedő, paplanlepedő 2, ágytakaró 1 drb., két párnánál több s dunyha vagy derékalj nem használható. Minden növendék köteles év elején bemutatni mosdó készletét (fésű, szappan, fogkefe) és ruha s cipő takarító eszközeit. Alsó ruhából lehetőleg 6—6 drb., felsőruhából legalább két öltöny mutatandó be. Folyamadóknak a kérvényhez mellékelni kell (ha új növendék) az iskolai és szegénységi bizonyítványt valamint

egészségi bizonyítványt. A kérvények 1908. június 24-ig az Igazgató Tanáshoz címezve a főgimnázium igazgatóságához nyújtandók be. Máramarossziget, 1908. május 10. Héder János h. gondnok, Telegdy Bertalan felügyelő tanár.

— **Mezőtur-Ujváros gyülekezetté alakulása.** Feszült, modhatni gyűlködésig fajult viszony van Mezőtur város egyes részei között. Különösen az Ujvárosnak volt sok panasa mindig, mert autonomikus jogokat kisebbsege folytán nem gyakorolhatott, hivatalnokai kevesebb fizetést huztak, mint a belvárosiak, nemcsak a lelkészi fizetések aránytalanul különböző, hanem a tanítók is ugyszólván próbaévesek az Ujvárosban s a jobb fizetésűek a Belvárosba kerülnek. Hogy ebből kifolyólag megszokott dolog Mezőturon minden ujvárosira kicsinylőleg tekinteni, azt csak az nem tudja, ki a viszonyokkal nem ismerős. Önként érthető régi vágya tehát az ujvárosiaknak a Belvárostól minden tekintetben válni. Egyháziilag ezt újabb törvényeink megengedik. Több száz névvel aláírva ez irányban kérvény is adott be presbiteriumhoz, hogy Dr. Lencz Géza lelkész végre az elmúlt vasárnapon népgyűlést hívott össze. Megismertette az ide vonatkozó törvényeket. A parokhiális kör eszméjét elvetette a gyűlés, sőt nem nyugodtak abba sem bele, hogy autonomikus jogokban váljanak külön puszta, hanem teljes tehát gazdasági különválást is akarnak s lelkészt és presbitereket ily irányban teendő lépések megtételével bízták meg. Meg fogja tehát mutatni törvényünk a maga életrevalóságát, ha a terv megvalósulhat s egyuttal egy sok viszályoktól dult gyülekezethez is megszerzi a békességet, összetartó, együttérző embereket egyesítvén, gyűlködőket szétválasztván s eként az őskeresztény gyülekezetek testvéries viszonyát teremti meg. Adja Isten, hogy úgy legyen.

— **Elhunytak a napokban.** Komjáthy János az adorjánházai és egeraljai egyesült református egyháznak 27 even át volt rendes lekipásztora, életének 65-ik, boldog házasságának 33-ik lekipásztorkodásának 35-ik esztendejében. — Ozsváth Elemér a szatmári ref. főgymn. jeles fiatal tanára, a Szamos szerkesztője, városi bizottsági tag. — dr. Csécsi Miklós a nagy mákói ref. egyház egyik lelkésze, egyházi író, Csécsi Imre aradi lelkésztársunk apósa. Béke poraikra, áldás emlékezetükre.

— **Előfizetési felhívás!** Farkas J. beregszászi könyvkereskedő cég ez év folyamán új kiadást rendez sajtó alá néhai Szini Péter „Temetési Énekek” című munkájából. A könyv újabb kiadását szükségessé teszi nem csupán az, hogy az utolsó példány is már régen elfogyott, hanem különösen az, hogy e könyv tartalmá-

nál fogva nagyon is megérdemli a minél szélesebb körben való elterjedést. E felhívásban nem lehet céloz az, hogy méltassam a maga érdeme szerint Szini Péter e könyvét, annyit azonban szükségesnek tartok megjegyezni, hogy a halotti énekek tekintetében ma sem sokkal gazdagabb irodalmunk, mint volt a mű első megjelenésekor 1892-ben. És amint akkor nagyon érezhető hiányt pótolni úgy ma is hiányt fog pótolni szegényes halotti-ének irodalmunkban. Bár a legkülömbözőbb alkalmakra is van ének, azért mégis kerüli azt a hajszolt alkalmiságot, amely a legtöbb esetben bántja temetési szertartásunk egyszerűségét s visszatetszést szül. Szini Péter sohasem az alkalmiságot domborítja ki énekeiben, hanem a mélységes, igaz hitnek a hangjain a legtisztább legszentebb keresztényi erényeket az Úr akaratán való megnyugvást, a benne vetett édes bizodalmat s az örök élettel biztató boldog reménységet. S e mellett énekei irodalmi magaslaton állanak nemcsak tartalmilag, hanem alakilag is. Igaza van boldogult Kósa Edének, a mű első kiadásához irt előszavában hogy „ez énekek magasabb tájakra ragadnak bennünket s a vallásos költészet válogatott virágainak tekinthetők halotti énekeink sivar, meddő birodalmában.” A munka olyan alakban javított tartalommal fog megjelenni, mint az első kiadás alkalmával. Tájékozással fölemlitem, hogy a csaknem 200 temetési ének kilenc csoportra oszlik: 1. csecsemők, gyermekek. 2. ifjak. 3. szülő. 4. öreg koruak. 5. hontalan lévők. 6. különböző állapotuak felett továbbá 7. virasztáskor. 8. uton és sirnál. 9. koporsóba tételkor mondandó énekek csoportjára. Ára füzve 1 k. 60 f, kötve 2 k 40 f. leend. A ki az előfizetési összegben felül még 35 fillért küld, az a könyvet megjelenéskor bérmentve kapja meg. Az előfizetési pénzek Farkas J. könyvkiadó céghez küldendők Beregszászba. Minden 10 előfizető után egy tiszteletbédánnyal szolgál a gyűjtőnek a kiadó cég.

— **A Bethlen Gábor kör munkássága.** A budapesti protestáns egyetemi és főiskolai ifjuság Bethlen Gábor Köre április 30-án irodalmi estét rendezett. Baranyai Zoltán felolvasását, Grünvald Margitka szavallását. Losonezy Gyula gordonkajátékát zajos tapsal jutalmazta a közönség. Nagy tetszést aratott Mojsisovich Gabriella is, a ki egy novelláját olvasta fel. Az estét Morényi Ferencz tárogatón előadott kuruc dalai fejezték be. A kör május 4-én este tartotta ez idén a huszadik vallásos estélyét. Az est műsora a következő volt. 1. Közének. 2. Balog József imádkozott. 3. Józán Miklós esperes bibliát magyarázott. Volf József beszédet mondott. Közének.

— **A budapesti ref. egyház szervezése.** A budapesti református egyház tanácsa által kiküldött szervező bizottság Kovácsy Sándor dr. miniszteri tanácsos

főgondnok elnöklésével legközelebb tárgyalta azt a szervezési javaslatot, a melyet a főváros területének lelkészi körökre való felosztásáról az egyháztanácsban elfogadott indítvány következtében dolgoztak ki. A tárgyalás eredménye az, hogy a kezdetben mutatkozó ellentétek elsimultak s győzött az a fölfogás, hogy ha a budapesti reformátusok az egyházkerületben vezető szerepet akarnak játszani, sőt a református egyház ügyeire az egész országban irányadó befolyást kívánnak gyakorolni: akkor legalább egyelőre le kell mondani a főváros egyes kerületeiben az önállósítási törekvésekről, mert a hetvenezer lélekből álló egyháznak külön törekvések által vezetett részekre oszlása a budapesti egyházat nemcsak anyagi tekintetben renditené meg, hanem erkölcsi tekintélyében is csorbitaná. Elfogadták tehát az új szervezési szabályzatot a parókiális körökkel. E szabályzatot az egyház fáradhatatlan lelkésze dr. Szabó Aladár készítette. De kimondták, hogy a parókiális köröknek önálló egyházzá szervezkedése is lehető lesz.

— **Református magyarok husvétja Newyorkban.**

A föltámadás napját szépen megünnepezték a newyorki református magyarok is. Kuthy Zoltán esperes, a newyorki egyház lelkésze, tartotta az egyházi szent beszédet, a melynek az alap gondolata a magyar hazaszereget és a református hitűség volt. Mintegy ezer magyar ember volt jelen az ünnepi istentiszteleten s hatszáznál többen vették föl a református egyház szertartása szerint az urvacsorát. Az összegyűlt magyarok egyházi célra 188 dollár és 7 centet (940 korona 35 fillért) adtak össze a templomban, mint perselypénzt, míg az egész nagyhéten 275 dollárt és 31 centet (1376 korona 55 fillért) adtak templomi perselypénz gyanánt. Szép bizonyossága ez annak, hogy a magyar ember, bárhová vesse a Gondviselés, mindenütt ragaszkodik hitéhez és magyarságához. A newyorki református magyaroknak maguképitette templomuk, iskolájuk s lelkész és tanítói lakásuk van, a melynek mintegy hatvanezer dollár (300 ezer korona) az értéke.

— **A protestáns lelkészi kar** figyelmét a küszöbön levő levő elem iskolai évváró vizsgák és konfirmáció ünnepélyek alkalmából tisztelettel fölhívom a M. P. Irodalmi Társaság népszerű kiadványaira, u. m. a Koszoru füzetekre, a Családi Könyvtárra (a Koszoru öt-öt füzetes kötetei) és a fejlettebb ifjuságra való tekintetből a Házi Kincstár köteteire, mint vizsgai jutalmul és konfirmációi emlékül alkalmas művekre. A kiadványok megrendelhetők Hornyánszky Viktornál Budapest, V. Akadémia u. 4. sz. Szóts Farkas, a M. P. I. T. titkára.

— **Protestáns missió, vagyis hittérítés.** A világon 2550 millió ember él. Ebből csak 180 millió az evan-

géliumi hitű, 360 millió a római és görög vallású, 10 millió a zsidó, 200 millió a muzulmán, 800 millió bálványimádó. Minket tehát az iszentelenek nagy tömege vesz körül.

A pogányok között azonban 165 protestáns társaság hirdeti a Krisztust. Szolgálatukban van 7500 fehér misszionárius, 4000 fehér hajadon női misszionárius. 65000 színesbőrű benszülött lelkész és tanító. Ezek 2500 missziói állomást rendeztek be. 22 ezer iskolával. 1290 kórházzal 200 árvaházzal és Bibliánkat annyi nyelvre fordították le ahány napja van az esztendőnek. Évenként mintegy 100 millió koronába kerül e munka és e nagy pénz jórészt szegény jó emberek garasából kerül ki. Pogány emberek pedig az egész világon sietnek Krisztus keresztségéhez és ott békét, enyhet találnak.

Most van már magyar misszió-társaság is, a Magyar Missziói Szövetség Budapesten. Ennek vannak már magyar missziói növendékei. Egy magyar nő Kunes Irén pedig már kinn van Kinában és tanítgatja a szegény kínai nőket. Egy magyar ifju, Dobi Gyula elvégzett egy missziói iskolát és bármikor kész kimenni, ha kiküldjük. Magyarok előre a szent munkában!

— **Szervezzünk templomi énekkarokat!** Gyönyörű ünnepe volt nemrég a genfi reformátusoknak. A kanton egyházközségi énekkarainak szövetsége rendezte a Reformáció csarnokában szokásos évi koncertjét Tizennyolc énekkar s ezekben nyolcszáz tag alkotja a szövetséget. Alig van egyházközsége a kantonnak, melynek ne volna külön templomi énekkara. Mindegyik kar külön is énekelt, majd két számot együttes előadásban mutattak be. Szép volt, megható volt. Ezt látva és olvasva önkénytelenül tolu ajkunkunkra a kérdés, mért nincsenek nekünk énekkaraink? Genfen annyi kálvinista van az egész kantonban, mint Debrecenben. Nyolcszáz tagot számlálnak a templomok énekkarai! Mennyi áhitatos óra, mennyi mély vallásos érzelm e harmónia hatása. S a hány tag: annak családja az egyházé, nemcsak névleg, de lélekkel is! Az istentiszteleti órákon pedig megjelenik a hang művészetének ez ága is s nagy mértékben segíti elő a kívánt hatást. Ötvenezer kálvinista közt nyolcszáz templomi karénekes. Van-e nálunk ennyi a két millióból? A szövetség elnöke megnyitó beszédében azt a jellemző igét mondta:

„Él az az egyház, a melyik énekel.“ Énekelünk-e mi? Pedig élni akarunk, mert élnünk kell! Kell! Hitünkért, vallásunkért, egyházunkért, miket drága örökségül hagytak ránk apáink, de hazánkért is, melynek ezekben van támasza s talpköve.

— **A Bocskai alap.** A Bocskai ünnepek alkalmából lantban, hegedűben dicsőítettük a hősök hőseit, a nagy Bocskait. Még némi nemű pénzt is raktunk

össze ez alkalomból cáfolatául annak, hogy kinőttünk már a hires „Vitam et sangvinem sed avenam non“ féle időkből. Össze is gyűlt eddig mintegy 6000 korona körül. Ez a pénz a debreceni főiskola pénztárába utaltatott s rendelkezése felől még nem történt határozat. A közvélemény Bocskai tanszék alapnak szánta a debreceni főiskola részére, kárpótlásul azon több száz forintoknak, melyet a fejedelem a debreceni iskolának hagyott s melynek befizetéséről nincs semmi számszerű adat. Bár mi legyen ez összeg rendeltetése, mi megnyugvással vesszük, a lefolyt nagy ünnepléseknek ezt a komoly megfogható eredményét s nem kicsinyeljük azt. A szegény csak egy pénzt adhatott a gazdag sokja mellett s mégis az Ur az ő adományát elébbre tette. Az a fő, hogy adakoztunk és áldoztunk is.

— **A debreceni ref. egyház perei.** Egy idő óta a debreceni egyháznak sűrűn akadnak ügyei az egyházmegyén és a kerületen. Presbiter választás, egyetemi alapítvány kérdés és a többiek után monstre feyelmi ügyek a tanítói kar és egyesek ellen. Igy p. o. Csurka István ellen, ki tavaly a Wodianer díjat nyerte s Andrassy Kálmán nagy feltűnést keltett cikkeinek hőse volt. Csurka ellen az ad panasza okot, hogy az iskolaszék ötöt a jeles tanítót választotta meg jegyzőjének s nem a hivatalos jelöltet a rendőrkapitányt. De hiában Csurka nem koalíciós és nem Kiss Albert párti. A másik üldözött nemes vad Simon István, a természettudós költő, ki egyike legjobb tanítóinknak. Valóságos acéljellem. Neki meg az volt a baja, hogy nem akarta Kiss Albert nt. urék helyett ingyen tanítani a konfirmándusokat és a községi iskolában a vallást. Még van vagy 60 tanító Ludas, a kiknek az a hibájuk, hogy nem pariroztak. A mi elég hiba, mert hiában, a ki hatalmas, hát hatalmas. A debreceni egyház urai pedig hatalmasok. Hatalmasok arra, hogy a tanítóknak tüzhelyet és kályhát ne adjanak, fizetést ne emeljenek és saját embereik és hivatalnokaik ellen háborút folytassanak. Hatalmasabbak voltak eddig még a kerületnél is, melynek intézkedéseit sokszor keresztettkék és vezetőit büntetetlenül meghurcolhatták. Haragjuk és bosszúállásuk korszója ki nem fogyott. Csakhogy addig jár a korszó a kutra, a míg el nem török. A debreceni sok pereknek se lehet jó vége.

— **Sajtóhiba-igazítás.** Lapunk mult számának „Zoványi — a Kálmán ügyéről“ című cikkében az utolsó előtti kékezdés hátulról számított negyedik sorában a „ma“ szó helyett „ha“ olvasandó.

Tartalomjegyzék: Irgalmas samaritánus. Tóth József. — György Endre emegyei megnyitó beszéde. — Az iskola és az élet. Dr. Ferenczy Gyula. — Szekularizáció. — Az egyfolytában való tanításról. Borsos Károly. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat.

A nagybányai ref. egyházmegyében fekvő *kishodosi* ref. egyház lelkészi állomására pályázat hirdettetik. Fizetés: lakás, 2 hold kerten kívül, föld, termény, fa, hivatalos megállapítás szerint 877 k. 2 fill. állami fizetéskiegészítés 865 k 55 f. Az állás azonnal elfoglalandó. Beruházási megváltás 45 k. 10 f.

Az eredeti okmányokkal felszerelt pályázati kérvények f. é. június 8-ig Széll György espereshez Avasujváros (Szatmárm.) küldendők be.

Debrecen, 1908. május 12.

a püspök helyett:

Dicsőfi József
eker. főjegyző.

Pályázat.

A debreceni ref. főgimnáziumban az 1908—9. iskolai évre egy helyettes tanári állás fog betöltetni, amellyel ha okleveles tanárjelölt alkalmaztatik, 1600 korona évi fizetés van összekötve, a mely negyedévi előleges részben adatik ki. Pályázhatnak olyan ref. vallásu tanárjelöltek, kik a latin-német, vagy a magyar-német szakból vannak képesítve, vagy ezen tárgyakból a szakvizsgálatot már letették. A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítésüket, katona kötelezettségi viszonyukat, eddigi szolgálatukat és egészséges állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt és az igazgatótanács elnökségéhez címzett kérvényüket f. évi június hó 20-ig a főgimnázium igazgatóságához küldjék be.

Debrecen, 1908. május 12.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

A debreceni reform. egyházmegyébe kebelezett konyári reform. egyház elhalálozás által megüresedett lelkészi állomásra pályázat hirdettetik. Ez állás javadalma az 1904. évi hiv. becslés szerint 2181 k. 80 f. E jövedelem részletei: 1. Készpénz a szolgálmányok megváltásával 582 k., föld 44 h. 337 négyszögöl 1600 négyszögölével. 2. 9 hold legeltetési jog. 3. Egy nyilas szőlő. 4. 200 négyszögöl kender föld. 5. 30 négyszögöl káposztás föld. 6. 31 köböl rozs, 15 köböl aljgabona, 400 kéve nád. 7. Stóla.

Az ezen állomást elnyerni óhajtok lelkészi oklevéllel és saját esperesök által a pályázati hirdetés megjelenése után láttamozott szolgálati bizonyítványunkkal s a törzskönyvet ez idő szerint még helyettesítő püspöki bizonyítvánnyal felszerelve 1908. évi május hó 31. napjáig Dávidházy János espereshez Kabára, adják be.

A megválasztott köteles az e. ö. özvegyének be-
rubázások címén 500 k.-át fizetni s az állomást a vá-
lasztás érvényre jutásával azonnal elfoglalni.

Dicsőfi J. egyhker. főjegyző.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

könyvnyomdája

a legolcsóbban és izlésesen készít mindenféle
nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket,
Műveket, Báli meghívókat, Névjegyeket,
Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,
Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,
Eljegyzési- és Lakodalmi kártyákat, Stb.

Amerikai Cottage-szivőlegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfelé. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos
orgona méretekkkel, templomok, szemináriumok részére

Kálvin János művei.

Szerkeszti CZEGLÉDI SÁNDOR.

Eddig megjelentek:

1. A genfi egyház kátéja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyéről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

Sajtó alatt vannak:

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

6. A párisi theol. fakultás hitcikkei Kálvi
elleniratával.

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér

Minden kötet külön kapható.

Az 1908. év elején e hat mű egy diszes kötetben is
meg fog jelenni. — A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára
4 korona 50 fillér lesz.

Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál

Kis Tivadar könyvkereskedésében PAPAN

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköte-
szeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jókötésben

Szent Bibliát és emléklapokat

különleges diszkötésben jubil-

leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szöszéken
vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vásznonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emlék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes
stylusban, levéltári okmánytartók.*

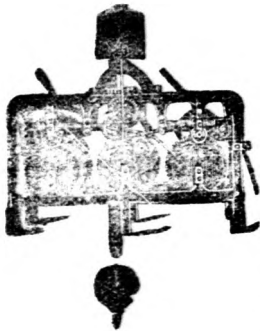
Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, varoshazi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékkönyha
tüzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló
gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hétbármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal mellett folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni. Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jóállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Mielőtt

személy-, jelzalog- vagy építési

K Ö L C S Ö N

íránt intézkednék

kérjen díjtalanul prospektust

Meller L. Egyed

BUDAPEST, IX., Lónyai-utca 8.

Telefon — Interurban 45—31.

**Magyar Közös
Bevásárló Szövetkezet.**

Egy közös bevásárló szövetkezet van alakulóban, melynek élén a magyar kálvinista pap-ság országos egyesületének választmánya áll; de tagja lehet mindenki nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül.

A kereskedők, iparosok, gyárosok között igazgatósága által válogatja ki a céljának legmegfelelőbbeket. Célja pedig a szolid kereskedelem s magyarhoni ipar tömeges pártolása által a nagy fogyasztó közönség érdekeinek a megvédelmzése.

Alantírott a szervezéssel meglevén bizva, felhívom a kereskedő és iparos világ figyelmét e nagyhorderejű szervezkedésre.

Sonkád, (Szatmár m.)

Kocsis József
ref. lelkész.

— **Vizsgai jutalom-könyvül** és konfirmációi, ünnepi emlékkönyvül csakis hazafias irányú és protestáns jellemképző ifjusági könyveket alkalmazzunk. Ilyenek: V a d a y József egyházkerületileg aprobált munkái: 1. A Protestáns Jellem. Iskola-kötésben 1 kor., Diszkötésben 1 kor. 60 fill. és 2 korona árban. 2. A Protestáns lelkület. Diszkötésben 1 kor. és 1 kor. 30 fill. Füzve 80 fill. 3. Tanulók Vezérkönyve a hazafias jellemben és jó erkölcsben 1 kor. 30 fill. és 1 k. 80 fill. 4. Rákóczi és a Kuruczvilág. Diszkötésben, képekkel 2 korona és 3 korona. 5. Rákóczi emlékfűzet 10 fillér.

Megrendelhető: **Vaday Józsefnél Nagyvárad.****Orgona - Harmoniumok**

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

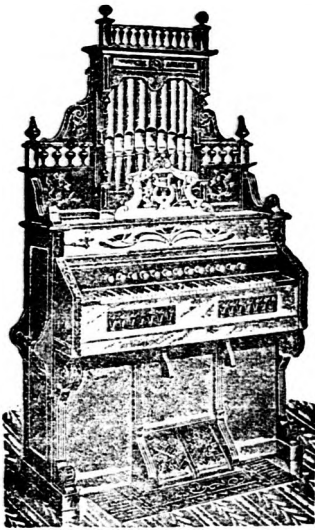
mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

**Legnagyobb gyár
és raktár.**

Saját találmányu (Rákóczi) Türogató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerre általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.) Világkivitel!**A legjobb magvak. A legnemesebb****csemetefák. A legszebb diszefák,****== cserjék, rózsák, fenyők. ==**

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen.

Alkalmi vétel.

Bükk tüzifa I. osztályu száraz vagonként
Debrecenbe szállítva 240 korona.

Fakereskedő Vállalat
Tiszolcz.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegeye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja

harangöntő
mühelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett, szállit

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokat. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját mühelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapítottatott 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTÁTOTY 1845-ben.